

HANNAH ARENDT • **Antisemitizm**

The Origins of Totalitarianism

© 1951 Hannah Arendt, Penguin USA, Akcalı Telif Ajansı

İletişim Yayınları 395 • Politika Dizisi 20

ISBN-13: 978-975-470-590-4

© 1996 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1-6. BASKI 1996-2016, İstanbul

7. BASKI 2018, İstanbul

KAPAK Ümit Kıvanç

UYGULAMA Hüsnu Abbas

DÜZELTİ Bahadır Sina Şener

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldrımı Caddesi, Gelincik Sokak, No: 6/3

Bağcılar, İstanbul Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Deve Kaldırım Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

HANNAH ARENDT
Totalitarizmin Kaynakları-1
Antisemitizm

The Origins of Totalitarianism

ÇEVİREN *Bahadır Sina Şener*

i l e t i ŝ i m

HANNAH ARENDT 1906 yılında Hannover'de, bir Yahudi mühendisin tek çocuğu olarak doğdu. Marburg ve Freiburg'da üniversite eğitimini tamamladıktan sonra Heidelberg'de Martin Heidegger ve Karl Jaspers'ten felsefe öğrendi ve yirmi iki yaşında yine burada doktorasını verdi. Hitler'in iktidara gelmesi üzerine 1933'te Almanya'dan ayrılarak Fransa'ya geçti ve Yahudi göçmen hareketi içerisinde aktif olarak yer aldı. Daha sonra Amerika'ya yerleşti ve 1951'de ABD vatandaşlığına geçti. Amerika'daki ilk yıllarında akademik bir iş bulmakta epey zorlandıktan sonra 1953 yılında Princeton'da Christian Gauss konferanslarına çağrıldı. Böylece California, Chicago, Columbia, Northwestern, Cornell ve başka üniversitelerde verdiği dersleri içeren seçkin akademik kariyerine başladı. 1975 yılında öldüğünde New York'taki New School for Social Research'te felsefe profesörüydü. Kitapları: *The Origins of Totalitarianism*, (1951) [*Totalitarizmin Kaynakları 1 - Antisemitizm* (İletişim Yayınları, 1997), *Totalitarizmin Kaynakları 2 - Emperyalizm* (İletişim Yayınları, 1998), *Totalitarizmin Kaynakları 3 - Totalitarizm* (İletişim Yayınları, 2014)], *The Human Condition* (1958) [*İnsanlık Durumu* (İletişim Yayınları, 1994)], *Between Past and Future* (1961) [*Geçmişle Gelecek Arasında* (İletişim Yayınları, 1996)], *On Revolution* (1963) [*Devrim Üzerine* (İletişim Yayınları, 2012)], *Eichmann in Jerusalem* (1963), *Men in Dark Times* (1968), *Crisis of the Republic* (1972), *On Violence* (1970) [*Şiddet Üzerine* (İletişim Yayınları, 1997)].

YAYINEVİNİN NOTU

Hannah Arendt, başyapıtı *Totalitarizmin Kaynakları*'nın çevirisinde, uluslararası literatürde kullanılan orijinal İngilizce metin esas alındı. Yazar 1955'te, ilkin İngilizce olarak yazdığı bu kitabın Almancasını yayımlarken çok sayıda ek yapmıştır (*Elemente und Ursprünge Totaler Herrschaft*, Europaeische Verlagsanstalt). Elinizdeki kitapta, bu Almanca versiyonda yer alan kimi önemli eklemeler, Tanıl Bora tarafından çevrilerek dipnotta veya köşeli parantez içinde verilmiştir.

Heinrich Blücher'e

İÇİNDEKİLER

<i>Birinci Baskıya Önsöz</i>	9
<i>İkinci Genişletilmiş Baskıya Önsöz</i>	13
BİRİNCİ BÖLÜM	
<i>Sağduyuya Bir Tecavüz Olarak Antisemitizm</i>	19
İKİNCİ BÖLÜM	
<i>Yahudiler, Ulus-Devlet ve Antisemitizmin Doğuşu</i>	35
I. Kurtuluşun İkili Niteliği ve Yahudi Devlet Bankerleri.....	35
II. İlk Antisemitizm.....	63
III. İlk Antisemitik Partiler.....	75
IV. Solcu Antisemitizm.....	85
V. Altın Güvenlik Çağı.....	100
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
<i>Yahudiler ve Toplum</i>	107
I. Parya ve Parvenu Arasında.....	110
II. Kudretli Büyücü [Benjamin Disraeli].....	131
III. Erdemsizlik ve Suç Arasında.....	150

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

<i>Dreyfus Davası</i>	167
I. Davanın Olguları	167
II. Üçüncü Cumhuriyet ve Fransız Yahudileri	177
III. Cumhuriyete Karşı Kilise ve Ordu	185
IV. Halk ve Ayaktakımı	196
V. Yahudiler ve Dreyfusçular	213
VI. Özel Af ve Anlamı	216

BİRİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Bir kuşağın ömrüne sığmış; kesintisiz yerel savaşlar ve devrimler zincirinin birbirinden ayırdığı; ne mağluplara barış anlaşması ne de galiplere soluk alma olanağı tanıyan iki dünya savaşı, geri kalan iki dünya devleti arasında üçüncü bir dünya savaşı bekleyişi ile son buldu. Bu bekleyiş anı, ölen umutların ardından çöken bir sükûnete benziyor. Artık bütün gelenekleriyle eski dünya düzeninin onarılabileceğine ya da savaşların ve devrimlerin yarattığı, her şeye rağmen bu şiddetten uzak kalabilmiş olanların da etkilerinden kaçamadığı, yıkım ve çürümenin yol açtığı bir kaosa sürüklenmiş beş kıtadan insanların yeniden bütünleşebileceğine dair en ufak bir umudumuz kalmadı. Bu son derece farklı koşullar ve benzersiz durumlar altında hep aynı fenomenin gelişmesini izliyoruz; daha önce görülmedik ölçekte bir yurtsuzluk, daha önce görülmedik derinlikte bir köksüzlük.

Geleceğimiz hiç bu denli öngörüden uzak olmamış; bizler, özçıkarcın ve sağduyunun kurallarını gözetmekten bu denli uzak siyasal güçlere -önceki yüzyılların ölçütleriyle

değerlendirilecek olursak, düpedüz cinnet halindeki güçlere- hiç bu ölçüde bağımlı olmamıştık. Sanki insanlık, insanın mutlak güç olduğuna inananlar (yeter ki kitlelerin nasıl örgütleneceği bilinsin, her şey mümkündür diye düşünenler) ile, yaşamlarında sadece iktidarsızlığı tanımış kimseler arasında ikiye bölünmüş gibidir.

Tarihsel içgörü ve siyasal düşünce düzeyine, bütün uygarlıkların asıl temelinin çökme noktasına geldiğine dair genel, belirsiz bir anlaşma hâkim. Bu temel, dünyanın bazı yerlerinde diğerlerine nazaran daha iyi korunmuş gibi görünebilir, ama hiçbir yerde yüzyılın olanaklarına yön verememekte ya da korkulara yeterince yanıt olamamaktadır. Olayların merkezine dengeli bir yargıdan, ölçülü bir içgöründen çok, umarsız bir umut ve umarsız bir korku egemen görünüyor. Yazgıdan kaçılmayacağı inancına bağlananlar da, en az kendilerini pervasız bir iyimserliğe koyverenler kadar zamanımızın başlıca olaylarını unutmüş durumdadır.

Bu kitabın arka planında, pervasız bir iyimserlik ve pervasız bir umutsuzluk yatmaktadır. Kitapta, İlerlemenin ve Yazgı'nın aynı madalyonun iki yüzü olduğu; bunların imana değil boş inanca konu olan şeyler oldukları savunulmaktadır. Elinizdeki kitap, siyasal ve tinsel dünyamızın bütün geleksel unsurlarını çözen ve şeylerin özgül değerlerini yitirmesine yol açarak onları insan kavrayışının tanıyamayacağı, insanî amaçlarla kullanılamayacak hale sokan bir birikintiye dönüştüren gizli mekanizmaları bulup çıkarmanın mümkün olması gerektiği gibi bir kanaatten yola çıkarak yazıldı. Sadece “tarihsel zorunluluk” gibi sahte bir görkemliliği varsaydığından değil, aynı zamanda onun dışında kalan her şey cansız, kansız, anlamsız ve gerçek dışı gibi görünmeye başladığı için de bu yalın parçalanma sürecine teslim olmak, karşı konulması olanaksız bir iğva haline geldi.

Yeryüzünde olup biten hiçbir şeyin insanın kavrayışının

dışında olamayacağı yargısı, tarihin, beylik, basmakalıp yargılarla yorumlanmasına yol açabilir. Aşırılıkları inkâr eden, olmayanı olandan çıkarsayan ya da görüngüleri benzeşimler ve genellemelerle açıklayan kavrama edimi, artık gerçeğin etkisinin ve deneyimin yarattığı şiddetli sarsıntının hissedilmediği anlamına gelmez. Tersine -ne varlığını yadsıyarak ne de ağırlığı altında ezilerek- yüzyılımızın omuzlarımıza yıktığı yük her ne ise onu incelemek ve bilinçle taşımak anlamına gelir.

Bu anlamda, Yahudi Sorunu ve antisemitizm gibi küçük (ve dünya politikası bakımından önemsiz) bir fenomenin, ilkin Nazi hareketi, sonra bir dünya savaşı ve son olarak da ölüm fabrikalarının kurulmasında bir katalizör işlevi görmesi (bu sağduyuya aykırı gerçek); ya da ekonomik güçlükler birkaç onyılıda dünyanın her yanındaki siyasal koşullarda derin bir dönüşüme yol açtığına, emperyalizm çağını başlatan neden ve etki arasındaki bu grotesk oransızlık; veya totaliter hareketlerin malum sinik “realizm”i ile gerçekliğin bütün dokusunu bariz bir biçimde hiçe sayan tutumları arasındaki garip çelişki; yahut modern insanın (her zamankinden daha büyük, tam da evreninin varlığına meydan okuyabilecek kadar büyük) gerçek gücü ile modern insanların kendi kudretlerinin eseri olan bir dünyada yaşamak ve bu dünyayı anlamaktaki aczleri arasındaki can sıkıcı uyumsuzluk; bütün bunlarla yüzleşmek ve onları anlamak mümkün olmalıdır.

Yerkürenin fethini ve bütünsel tahakkümü amaçlayan totaliter girişim, bütün kördüğümün en yıkıcısıdır. Onun zaferi, insanlığın yok olması demek olabilir ancak; egemen olduğu her yerde insanın özünü yıkmıştır. Yüzyılımızın bu yıkıcı güçlerine sırtımızı dönmenin hiçbir yararı yoktur.

Sorun şuradadır: Zamanımızda iyi ile kötü, öylesine garip bir biçimde birbirine karışmıştır ki, emperyalistlerin “yayı-

ma uğruna yayılma”ları olmasaydı dünya hiçbir zaman tek bir dünya haline gelemeyebilirdi; burjuvazinin “iktidar uğruna iktidar” şiarı olmasaydı, insanın kudretinin boyutlarını keşfetmek asla mümkün olamayabilirdi; zamanımızın temel belirsizliklerini benzersiz bir açıklıkla ortaya koyan totaliter hareketlerin farzî dünyası olmasaydı, olup bitenlere tam olarak uyanamadan bir felaketin içine sürüklenmemiz iştenden bile olmazdı.

Ve totalitarizmin son evrelerinde mutlak (mutlak, çünkü bunun insanın anlayabileceği güdülerden çıkarsanması olanaksızdır) bir kötülüğün boy gösterdiği doğru olduğu kadar, onsuz Kötülük’ün radikal doğasını asla tam olarak bilemeyeceğimiz de doğrudur.

(Sadece Yahudilere duyulan nefretten ibaret olmayan) antisemitizm, (sadece fetihten ibaret olmayan) emperyalizm, (sadece diktatörlükten ibaret olmayan) totalitarizm; her biri diğerinden daha acımasız olan bu [fenomenler], insan onurunun yeni bir güvenceye ihtiyacı olduğunu göstermiştir. Bu güvence, yerküre üzerinde bu kez insanlığın tümünü içine alacak biçimde geçerli olması gereken yeni bir yasada, yeni bir siyasal ilkede bulunabilir ancak. Bu yasa ve ilke, gücünün köklerini yeni bir biçimde tanımlanmış ülkesel varlıklardan almalı; gücü bu varlıklarca denetlenmeli ve kesin olarak sınırlandırılmalıdır. Artık geçmişte iyi olanı alıp ona basitçe “işte bizim mirasımız” diyecek; kötü olanıysa, zamanla unutulup gidecek ölü bir yük olarak düşünüp atacak durumda değiliz. Batı tarihinin alt akıntısı sonunda yüzeye çıkarak geleneğimizin onurunu gaspetmiştir. Yaşadığımız gerçek budur. O yüzden, bugünün aman vermez şartlarından kaçarak hâlâ bakirliğini koruyan bir geçmişe sığınmaya yönelik bütün çabalar boştur.

Yaz, 1950

GENİŞLETİLMİŞ İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Bu kitabın ilk kez yayımlandığı 1951 yılından bu yana, yeni bir yönetim biçimi olarak anladığımız totalitarizm ve bütünsel tahakküm hakkındaki düşüncelerimizi doğrudan etkileyen sadece tek bir olay olmuştur. Bu olay, Stalin'in ölümü ya da Rusya'da ve uydu ülkelerde birbiri ardına patlak veren bunalımlar değil, bir halkın bütünsel tahakküme başkaldırısının ilk ve henüz tek örneğini oluşturan Macar devrimidir. Bu başkaldırının üzerinden henüz iki yıl geçti ve kimse şimdiden bu olayın, 1789'dan sonra kendini bir dizi Avrupa devrimi içinde duyurmuş bir ruhun sadece son ve umutsuz bir parlaması mı olduğunu, yoksa kendi sonuçlarını yaratacak yeni bir şeylerin tohumunu da mı içerdiğini söyleyemez. Her iki durumda da olayın kendisi, totalitarizm hakkında bildiklerimizi ya da bildiğimizi sandığımız şeyleri yeniden gözden geçirmeyi gerektirecek kadar önemlidir. Okur bunu, yeni baskıda, eski bir öyküyü güncelleştirmeye çalıştığım son bölümde, Sonsöz olarak görecektir. Ancak 1958'de meydana gelen gelişmelerin gözönünde bulundurulmadığını unutmamak gerekir. 1958'deki olaylara

bakıldığında, Sovyet Rusya’da ve uydu ülkelerde kısmî bir “yeniden Stalinistleşmenin” güçlü bir olasılık olarak varolduğu izlenimi uyanıyor. Ama kitapta bu söylenmediği gibi, tamamlanmış bir olgu olarak da incelenmiyor.

Bu, sadece bir ek değil. Bu konularda zaman zaman olduğu gibi, şimdi bana da, bütünsel tahakküm unsurlarına ilişkin kitabın üçüncü kısmında yapılan çözümlemeden doğrudan çıkartılabilir gibi görünen daha genel ve kuramsal yapıllı belli görüşler varmış gibi gelmektedir. Fakat 1949’da özgün el yazmalarını bitirdiğimde böyle düşünmüyordum. Şimdi bu görüşler, ilk baskının sonunda yer alan ve oldukça yetersiz olan “Sonsöz”ünün yerine konan (ancak “Sonsöz”ün bazı kısımları diğer bölümlere dağıtılmıştır) elinizdeki baskının “İdeoloji ve Terör” başlıklı XIII. Bölümü’ne dahil edilmişlerdir.

Bu değişiklikler, kitabın gözden geçirildiği anlamına gelmemektedir. Bu baskıda iki yeni bölüm bir yana, (partilerin hareketlere dönüşmesi ile devletsizlik gibi totaliterlik öncesi fenomenlerin ele alındığı) Emperyalizm’e ilişkin II. Kısımın son bölümleri ve Totalitarizm üzerine olan III. Kısım epey genişletilirken, Antisemitizm’le ilgili I. Kısım ile Emperyalizm’le ilgili 5-8. Bölümler olduğu gibi bırakıldı. Ancak bunlar, ilk metindeki savları ve çözümlemeleri değiştirmeyen teknik ilaveler ve kaydırmalardır. Bu kitabın yazılışının üzerinden geçen sürede Hitler rejimi hakkında daha çok belge ve kaynağa ulaşmak mümkün hale geldiğinden, bu değişikliklerin yapılması zorunluydu. Örneğin Nürnberg ile ilgili belgeleri kısmen ve o da İngilizce çevirilerinden biliyordum; savaş sırasında Almanya’da yayımlanan kitaplar, broşürler, dergiler, bu ülkede [Amerika] bulunmuyordu. O nedenle ilaveler ve kaydırmalar daha çok, ikinci el kaynaklar yerine şimdi özgün kaynakları kullandığım dipnotlarda ve metin içindeki alıntılarda yapılmıştır.

Ne var ki kaynaklar için yapabildiklerimi, son yıllarda Nazi Almanyası ve Sovyet Rusya hakkında oluşan o devasa yazın için yapamadım. Hatta önemli katkıların hepsini yapmak bile mümkün olamadı. Bu eksiklikten son derece üzgün olmakla birlikte, savaştan sonra Nazi ve diğer Alman görevlilerinin yayımladığı ciltler dolusu kitabı değerlendirmeleriminin dışında bırakmış olmaktan dolayı hiçbir üzüntü duymuyorum. Bu tür savunmacı ve özürçü yazılardaki namussuzluk çok açık ve can sıkıcı, ama yine de anlaşılır tarafları var; ne ki bu kişilerin olaylar sırasında oynadıkları rollerin yanı sıra gerçekten olup bitenlere ilişkin sergiledikleri kavrayış noksanlığı hayret vericidir.

Arşivi taramama ve kitabım için yararlanmama izin verdiği için, California Stanford'daki Hoover Kütüphanesi'ne, Paris'teki Centre de Documentation Juive'e ve New York'taki Yiddish Scientific Institute'ye teşekkür ederim. Nürnberg Mahkemeleri ile ilgili belgeler, Nuremberg File Number'dan alınmıştır; atıfta bulunulan diğer belgeler ise, şu anda buldukları yer ve arşiv numaraları belirtilmiştir.

Bu baskıda yer alan iki yeni bölüm, daha önce, Temmuz 1953 tarihli *Review of Politics*'de, "İdeoloji ve Terör: Yeni Bir Yönetim Biçimi" ve Şubat 1958 tarihli *Journal of Politics*'de "Totaliter Emperyalizm: Macar Devrimi Üzerine Düşünceler" adlarıyla yayımlanmıştır.

Macar Devrimi'ne ilişkin çözümleme dışında, bu baskıda yapılan ilaveler ve genişletmeler, ilk kez 1955'de yayımlanan Almanca baskıda yer almıştır. O nedenle çevrilerek İngilizce baskıya dahil edilmeleri gerekti. Bu yorucu çevirme ve düzeltme işini Bayan Therese Pol yaptı. Kendisine şükran borçluyum.

HANNAH ARENDT
New York, Nisan 1958

Bu yüzyıl Devrimle başlayıp, Dreyfus Davası ile kapanan dikkate değer bir yüzyıldır! Ama belki de çöplüğe atılacak bir yüzyıl olarak anılacaktır.

ROGER MARTIN DU GARD

BİRİNCİ BÖLÜM
***Sağduyuya Bir Tecavüz Olarak
Antisemitizm***

Pek çok insan, Nazi ideolojisinin antisemitizm etrafında odaklanmasını ve Nazi politikasının tutarlılığından en ufak bir sapma göstermeden Yahudilere zulmetmesini ve nihaî olarak onları yok etmeyi amaçlamış olmasını hâlâ bir rasilantı olarak görmektedir. Bu nihaî felaketin yarattığı dehşet ve hayatta kalmış olanların yurtsuzluk ve köksüzlükleri nedeniyledir ki, “Yahudi sorunu” savaş sonrasında günlük siyasi yaşamımızın başlıca konularından biri haline gelmiştir. Bizzat Nazilerin baş keşiflerinden biri olduğunu iddia ettikleri şey -Yahudilerin dünya politikasındaki rolleri- ve baş ilgi konuları -dünyanın her yanındaki Yahudilere zulmetmek-, kamuoyu tarafından, kitleleri kazanmak için uydu-rulmuş bir bahane ya da ilgi çekici bir demagoji hilesi olarak görülmüştür.

Nazilerin sözlerinin ciddiye alınamamasında anlaşılma-yacak bir taraf yoktur. Ancak çağdaş tarihimizde, yüzyılı-mızın çözülmemiş bütün büyük siyasi sorunları bir yanda dururken, bunca küçük ve önemsiz görülen Yahudi meselesinin o devasa saatli bombanın pimini çekmesi kadar ra-

hatsız edici ve gizemli bir yan daha bulmak neredeyse olanaksızdır. Neden ve etki arasındaki bu tür oransızlıklar, tarihçinin denge ve uyum duygusunu altüst etmesi bir yana, sağduyumuza hakarettir. Antisemitizme ilişkin yapılan bütün açıklamalar olaylarla karşılaştırıldığında, bu oran duygumuzu ve sağduyuya bağladığımız umutları vahim bir biçimde tehlikeye atan bir konuyu sanki alelacele ve tehlikeli bir şekilde hasıraltı etmek için uydurulmuş gibi görünmektedir.

Alencele yapılan bu açıklamalardan biri, antisemitizmi taşkın bir milliyetçilik ve buna bağlı olarak patlak veren yabancı korkusundan (*xenofobi*) doğan galeyanlarla özdeşleştirmek olmuştur. Ne yazık ki gerçek şudur: Modern antisemitizm, geleneksel milliyetçiliğin gerilemesine koşut olarak yükselmiş ve tam olarak Avrupa ulus-devletler sistemi ile onun kararsız güçler dengesinin çatırdadığı bir dönemde doruk noktasına varmıştır.

Nazilerin bilinen anlamda milliyetçi olmadıklarına daha önceden de dikkat çekilmişti. Nazilerin milliyetçi propagandaları inanmış mensuplarına değil, sempatanlarına yönelikti. Esas üyelerinin, gözlerini partinin ulus-ötesi hedeflerinden çevirmelerine bir an olsun izin verilmemiştir. Nazi “milliyetçiliği”, savaş sırasında Sovyetler Birliği’nde sadece kitlelerin önyargılarını beslemek amacıyla kullanılan milliyetçi propaganda ile pek çok ortak özellik taşıyordu. Naziler, milliyetçiliğin sığığını, ulus-devletin taşracılığını horlarken samimiydiler ve bu tutumlarından hiçbir zaman geri adım atmadılar. Tıpkı Bolşevik Parti gibi, kapsamı bakımından uluslararası nitelik taşıyan “hareket”lerinin kendileri için, mecburen belli bir toprak parçasıyla sınırlı olan herhangi bir devletten çok daha önemli olduğunu yeri geldikçe tekrarladılar. Ve sadece Naziler değil, en az yetmişbeş yıllık antisemitizm tarihi de, antisemitizmi milliyetçilik ile

özdeşleştirmenin karşısında bir kanıt olarak durmaktadır. Yine 19. yüzyılın son on yılında kurulan ilk antisemitik partiler de uluslararası düzeyde biraraya gelen ve [uluslararası] bir dünya görüşüne dayanan ilk partilerdi (erken dönem sosyalist partiler işçi sınıfının çıkarlarıyla kayıtlıydılar). Daha başından itibaren uluslararası kongreler yaptılar ve uluslararası etkinlikleri arasında, en azından Avrupa ölçeğinde, bir eşgüdüm oluşturmaya çalıştılar.

Ulus-devletin gerilemesi ile antisemitizmin yükselişinin çakışmasında olduğu gibi, genel eğilimleri sadece bir nedenle tatminkâr biçimde açıklamak pek mümkün değildir. Bu gibi durumların çoğunda tarihçi, bir etkeni “zamanın tını” olarak içinden çekip çıkarmakta kendini neredeyse serbest hissettiği, ama aslında ne yapacağını bilemediği son derece karmaşık bir tarihsel durumla karşı karşıyadır. Ancak yardımcı olacak birkaç genel kural da yok değildir. Amaçlarımız açısından en başta geleni, Tocqueville'nin (*L'Ancien Regime et la Revolution*, Kitap II, Bölüm 1), Fransız Devrimi patlak verdiği sırada kitlelerin aristokrasiye karşı beslediği şiddetli nefret duygularına ilişkin yaptığı büyük keşiftir. (Burke'ü, devrimin bir kralın tacından çok “bir beyefendinin durumu”nu yakından ilgilendirdiğini söylemeye iten de bu nefret duygusuydu). Aslında bu şaşkıncıydı, çünkü o sırada Fransız soyluları güçlerinin doruğunda değildi ve iktidarlarının baskı ve sömürü gibi doğrudan etkileri ortadan kalkmıştı. Görünen o ki, tam da bu açık güç kaybı halkın öfkesini tahrik etmişti. Tocqueville'in açıklamasına göre, Fransız aristokrasininin güç kaybı beraberinde servetlerinin azalmasını getirmemiş, böylece halk birdenbire bir servet ve hiçbir egemenlik işlevi içermeyen belirleyici toplumsal ayırım pâyeleri görmüştü. Halkın öfkesini kabartan, kelimenin tam anlamıyla fuzuli olan bu fazlalıktı. Gerçek anlamıyla asla bir kişinin mülkiyetinde olmadığı ve di-

ğer insanlara yönelik olması itibarıyla insanlar arası ilişkilerde gerçeklik kazandığı içindir ki, iktidar ve güç asla fuzuli ve fazlalık olamaz. Servet sahiden de bireysel bir meseledir -zengin olan tüm bir sınıf da olsa böyledir. İktidar ise, mahvedici de olsa, daima cemaat oluşturunucudur. Baskı anında bile, yönetilenler, iktidarın cemaat oluşturunucu işlevini hissederler. Nitekim aristokrasi geniş yargılama yetkilerine sahip olduğu sürece sadece hoşgörölmele kalmıyor, saygı da görüyordu. Ama soylular mutlakiyetçi monarşiyle beraber diğer ayrıcalıklarının yanında sömürme ve baskı uygulama ayrıcalıklarını da yitirince, halk onları ülke idaresinde hiçbir gerçek işlevi bulunmayan asalaklar olarak görmeye başladı. Başka bir deyişle, asıl tahrik edici olan, peker durumda salt baskı ve sömürüdür; gözle görülür bir işlevi olmayan zenginlik çok daha katlanılmazdır, çünkü kimse ona neden katlanılması gerektiğini anlayamaz.

Aynı şekilde antisemitizm de doruk noktasına vardığında, Yahudiler kamusal işlevlerini ve nüfuzlarını yitirmiş ve ellerinde servetlerinden başka hiçbir şey kalmamıştı. Hitler iktidara geldiğinde Alman bankaları zaten neredeyse *judein-rein* (Yahudilerden arındırılmış) olmuştu (ki Yahudiler yüz-yılı aşkın bir süredir buradaki kilit görevleri ellerinde tutmuşlardı) ve bir bütün olarak Alman Yahudiliği, toplumsal statü ve sayılarında uzunca bir dönem yaşanan yükselişin ardından, istatistikçilerde birkaç onyıl içinde ortadan kalkacakları beklentisini yaratacak bir süratle düşüşe geçmişti. İstatistiklerin mutlaka gerçek tarihsel süreçleri yansıttığını söylemek doğru olmaz; ancak Nazi zulmünün ve yok etme politikasının bir istatistikçiye herhalükârda gerçekleşmesi beklenen bir süreci anlamsızca hızlandırmak gibi görünebilecek olması da kayda değer bir olgudur.

Aynı durum hemen hemen bütün Batı Avrupa ülkeleri için de geçerlidir. Dreyfus Davası, Fransız Yahudiliğinin re-